

maa (toim.), *Interacting with objects. Language, materiality, and social activity* s. 57–78. Amsterdam: John Benjamins.
NISSI, RIIKKA – SIMONEN, MIKA –

LEHTINEN, ESA (toim.) 2021: *Kohtaamisia kentällä. Soveltava keskusteluntutkimus ammatillisissa ympäristöissä*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Kielioppi ajassa ja vuorovaikutuksessa

Yael Maschler, Simona Pekarek Doehler, Jan Lindström & Leelo Keevallik (toim.): *Emergent syntax for conversation. Clausal patterns and the organization of action*. Studies in Language and Social Interaction 32. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins 2020. 343 s. ISBN 9789027204431.

Perinteinen strukturalistinen näkemys siitä, millaisia kielen rakenteet ovat ja kuinka niitä tulisi kuvata, on viime vuosikymmeninä saanut entistä vahvemmin rinnalleen vuorovaikutuksellisen käsityksen kieliopista paikallisesti ja ajallisesti rakentuvana järjestelmänä. Kenties tärkeimpänä yksittäisenä äänenkantajana tässä kehityksessä on ollut Paul Hopper, joka muotoili käsityksen niin kutsutusta emergentistä kieliopista (*emergent grammar*, Hopper 1987, 1988). Samankaltaisia ajatuksia on esitetty myös muun muassa Auerin (2009) *on-line syntax*-mallissa ja Hallidayn (1994) funktionaalisisessa kieliopissa. Kantavana ajatuksena näissä tulkinnoissa kieliopista on kielen sidonnaisuus ajallisuuteen ja vuorovaikutukseen. Sen sijaan, että kielen säännöt määrittäisivät, miltä vuorovaikutus näyttää ja kuulostaa, kieliopin ja kielen rakenteiden nähdään syntyvän paikallisesti vuorovaikutuksessa; se, miten kieltä käytetään, muuttuu sen mukaan, mitä vuorovaikutuksessa kulloinkin tapahtuu. Lisäksi erilaisilla kielen rakenteilla on omanlaisiaan vuorovaikutuksellisia ja sosiaalisia funktioita. Uusimpana vaiheena

tässä kehityksessä voidaan pitää teorioita verbaalisen ja ei-verbaalisen vuorovaikutuksen yhdistävistä kielen rakenteista (esim. Keevallik 2013).

Pitipä kielioppia sitten vuorovaikutusta ennalta määrittävänä tai päinvastoin vuorovaikutuksesta merkityksensä saavana, lienee kuitenkin selvää, että sekä kielioppi että käsityksemme siitä muuttuu jatkuvasti. Yael Maschler, Simona Pekarek Doehler, Jan Lindström ja Leelo Keevallik ovat toimittaneet *Studies in Language and Social Interaction* -kirjasarjaan mielenkiintoisen kokoelman tutkimusartikkeleita, jotka omalta osaltaan vievät eteenpäin ymmärrystämme kieliopin ja vuorovaikutuksen yhteydestä. *Emergent syntax for conversation: Clausal patterns and the organization of action* -teoksen tarkempi fokus on kompleksisten lauseiden tai niissä hyödynnettävien rakenteiden suhde paikallisesti vuorovaikutuksessa toteutettaviin sosiaalisiin toimintoihin. Tarkastelussa ovat siis muun muassa relatiivilauseet, konjunktiot sekä lauseiden alisteisuus ja rinnasteisuus. Tutkimuksen kohteena ei kuitenkaan ole näiden kieliopin ilmiöiden suhde toisiinsa, vaan toimittajat ovat koonneet teokseen tutkimuksia, jotka pohtivat, mitä tällaisilla ilmiöillä eri kielissä tavoitellaan tai saadaan aikaan vuorovaikutuksessa. Kokoelmassa tarkasteltuja kieliä on ilahduttavan monesta kielikunnasta: suomalais-ugrilaisista, romaanisista, germaanisista, seemiläisistä ja sinotiibetiläisistä kielistä.

Tarkastellut vuorovaikutuskontekstit ovat pääasiallisesti arkisia, kasvokkaisia tilanteita, mutta mukana on myös esimerkkejä institutionaalisista konteksteista.

Orastava vai emergentti?

Teoksen avaa toimittajien erinomainen katsaus kompleksisten lauseiden vuorovaikutuksellisista tehtävistä. Johdantolukuun valitut lyhyet esimerkit avaavat lukijalle tarkasteltavan ilmiön havainnollisesti ja antavat esimakua myöhemmissä luvuissa käsiteltävistä aiheista. Teos jakautuu kahteen osaan: ”Emerging projecting constructions” ja ”Locally-emergent clause-combining patterns”. Tässä kohtaa lukija kohtaa haasteen, joka liittyy käsitteiden *emerging* ja *emergent* eron ymmärtämiseen. Kyse ei ole vain käsitteiden suomeksi kääntämisen haasteesta, joka ei sekään ole helppo tehtävä; *emerging constructions* voisi kääntyä esimerkiksi *orastaviksi rakenteiksi*, kun taas *emergent*-termistä on yleisesti käytetty suoraa käännöstä *emergentti*.

Hopper (2011) kuvaa käsitteiden *emerging* ja *emergent* välistä eroa erinomaisesti, ja toimittajat viittaavatkin häneen asianmukaisesti. Arvioitavassa teoksessa näiden käsitteiden merkitys käy kyllä ilmi johdantoluvussa tai viimeistään tutkimusartikkeleita lukiessa, mutta hätäisempi lukija saattaa jäädä kaipaamaan yksinkertaistetumpaa selitystä siitä, mitä näillä termeillä tarkoitetaan. Lyhyesti tiivistäen todettakoon, että *orastavat projisoivat rakenteet* (engl. *emerging projecting constructions*) viittaavat tässä teoksessa lauserakenteellisiin piirteisiin, joilla on hyvin tunnistettu ja niin sanottu kانونinen kieliopillinen tehtävä mutta joita voidaan osoittaa myös rutiininomaisesti käytettävän vuorovaikutuksellisten toimintojen projisointiin tai meneillään olevan toiminnan liittämiseen aiempiin vuoroihin tai toimintoihin. Tästä esimerkkinä toimii mandariinikiinan

wo juede (’minä luulen/uskon/ajattelen’) -verbirakenne, joka perinteisen kieliopin mukaan esiintyy päälauseena, mutta jolle on kehittynyt myös moniyksikköistä vuoroa projisoiva, vuorovaikutuksellinen funktio, kuten Wang ja Tao teoksen kuu-dennessa luvussa osoittavat.

Emergenteillä lauseita yhdistävillä rakenteilla (*emergent clause combining patterns*) puolestaan kuvataan teoksessa ilmiötä, jossa puhuja hyödyntää tai muokkaa lauseita yhdistäviä kieliopillisia rakenteita, kuten alisteisia tai rinnasteisia ilmauksia tai konjunktioita, meneillään olevan vuorovaikutustilanteen edellyttämällä tavalla. Tarkasteltavat kieliopilliset ilmiöt ovat siis ajallisesti ja paikallisesti sidonnaisia vuorovaikutuskontekstiin: edeltäviin tai seuraaviin vuoroihin, vastaanottajan oletettuihin toimintalinjoihin tai tietoihin ja taitoihin. Tästä esimerkkinä voidaan nostaa esiin saksan *wenn*-ehtolause, joka prosodisesti ja syntaktisesti päälauseesta irrotettuna voi toimia itsenäisenä sosiaalisena toimintona (esimerkiksi uhkauksena tai pyyntönä), kuten Günthner teoksen seitsemännessä luvussa osoittaa.

Kuten toimittajat itsekin toteavat, tutkimusartikkeleiden jako kahteen yllä esitettyyn kategoriaan ei kuitenkaan ole absoluuttinen, sillä tarkasteltujen ilmiöiden välillä esiintyy usein päällekkäisyyttä.

Orastavaa kielioppia

Kirjan ensimmäinen osa paljastaa tutkimuksen näkökulmasta uusia funktioita jo aiemmin tunnetuille kielen rakenteille. Osan aloittaa Elwys De Stefanin artikkeli. Siinä tarkastellaan italian *nel senso (che)* -lauseketta (vapaasti suomennettuna ’siinä mielessä [että]’), jota perinteisen kieliopin mukaan seuraa restriktiivinen eli rajaava relatiivilause. De Stefani osoittaa, että riippuen lausekkeen sijainnista ja sen muotoilusta vuoron sisällä *nel senso (che)* -rakenteella voi olla myös

vuorovaikutuksellisesti eri funktioita, joista esimerkkinä mainittakoon muun muassa moniyksikköisten vuorojen projisointi tai vastaanottajan samanlinjaisuuden tavoittelu.

Kolmannessa luvussa Ritva Laury ja Marja-Liisa Helasvuo puolestaan tutkivat suomen kielen kognitioverbejä *ajatella* ja *tietää* sekä niiden komplementteja. Verbien kvantitatiivinen, korpuspohjainen tarkastelu osoittaa, että näihin kieliopillisesti perinteisesti komplementtia projisoihin ja päälauseen muodostaviin verbeihin liittyy usein morfosyntaktista ja fonologista tyypistymistä, joka kielii niiden vakiintumisesta muun muassa episteemistä asennetta tai affektiivisuutta projisoiviksi yksiköiksi. *Ajatella* ja *tietää* toimivatkin siis vuorovaikutuksessa päälauseiden sijaan puhujan asennetta tai tietämystä kuvaavina kaavamaisina ilmauksina.

Yael Maschler tarkastelee neljännessä luvussa kuvatussa tutkimuksessaan sellaisia heprean *she* ('joka/mikä')-ilmauksen aloittamia syntaktisia kokonaisuuksia, jotka eivät sovi perinteisen alisteisen sivulauseen rooliin, koska ne ovat syntaktisesti tai morfosyntaktisesti irrallaan päälauseesta. Maschler esittää, että *she*-sivulauseen alisteisuus ja sitoutuneisuus päälauseeseen näyttäisikin olevan seurausta kieliopillistumisprosessista, jonka alkupiste on ei-alisteisissa sivulauseissa. Alisteisuudesta tai irrallisuudesta huolimatta näiden sivulauseiden vuorovaikutuksellinen funktio pysyy kuitenkin samana. Näin ollen päälauseesta irralliset "sivulauseet" eivät olekaan epätäydellisiä tuotoksia niin sanotusti kanonisista, kieliopin määrittämistä kompleksista lauseista.

Heprean tarkastelu jatkuu Hilla Polak-Yitzhakin artikkelissa, joka perehtyy *haemet (hi) she* ('totuus [on] että')-predikatiivilauseisiin. Tutkimus osoittaa, että tälläkin perinteisesti päälauseeksi mielletyllä rakenteella on vuoro-

vaikutuksen näkökulmasta moninaisempia tehtäviä: vuoronsisäisestä sijainnistaan riippuen *haemet (hi) she* voi muun muassa projisoida nykyisen puhujan seuraavien vuorojen sisältämän tiedon arkaluontoisuutta tai sitä, että puhuja haluaa tarkentaa kantaansa omaan tai vastaanottajan vuoroon. Toisaalta samaa rakennetta voidaan hyödyntää myös tuotettaessa myönteisiä tai kielteisiä arvioita edeltävistä vuoroista.

Ensimmäisen osan päättää tutkimus, jossa Wei Wang ja Hongyin Tao tutkivat jo aiemmin mainittua mandariinikiinan *wo juede* ('minä luulen/uskon/ajattelen')-verbirakennetta, sitä seuraavan komplementin irrallisuutta päälauseesta sekä kyseisen rakenteen arvioivia vuoroja projisoivaa vuorovaikutuksellista funktiota. Wang ja Tao tarjoavat myös mielenkiintoisen selityksen sille, miksi päälause ja komplementti ovat tässä tapauksessa ajautuneet irralleen toisistaan: arviointisekvenssit vaativat tyyppillisesti osallistujilta pitkäkköä asenteisiin liittyvää neuvottelua, joka väistämättä johtaa arvioinnin avaavan päälauseen ja sitä seuraavan komplementtilauseen syntaktiseen erilleen ajautumiseen.

Teoksessa todetaan useasti, että ensimmäisessä osassa tarkasteltavat syntaktiset rakenteet käyvät läpi "kieliopillistumista" (*grammatization*), "sedimentaatiota" (*sedimentation*) tai "rutiinistumista" (*routinization*), millä tarkoitetaan, että rakenteille on muodostunut tai on muodostumassa uusia kieliopillisia rooleja, joita käytetään vuorovaikutuksessa rutiininomaisesti; tällainen prosessi saattaa näyttäytyä myös esimerkiksi kielen rakenteen eroosiona (ks. Thompson 2002). Nämä teoksessa käytetyt termit luovat miellelyhtymiä diakronisesta kielentutkimuksesta. On kuitenkin hyvä huomioida, että teoksessa esitetyt löydökset orastavista (*emerging*) kielen rakenteista eivät perustu tutkittujen kielten historiallisen kehityksen sel-

vittämiseen (esimerkiksi vertailemalla eroja eri ikäisten aineistojen välillä). Rakenteen *orastava* luonne osoitetaan tarkastelemalla sen muotoa ja käyttöä vuorovaikutustilanteessa ja vertaamalla rakenteen erilaisia käyttötapoja keskenään. Tutkitut rakenteet eivät siis (välttämättä) ole ajallisesti uusia ilmiöitä kielenuhujille. Rakenteiden käyttötapojen vertailu saa kuitenkin pohtimaan, olisiko teokseen kenties voinut sisällyttää myös kielihistoriallisia tutkimuksia tai pohdintoja. Tästä seurannut dialogi olisi varmasti ollut mielenkiintoista. Toisaalta on huomionarvoista, kuinka paljon kielen muuttumisesta voidaan todeta pelkästään tarkastelemalla yksittäisiä, yhteen aikaan sidottuja vuorovaikutustilanteita hyödyntäen muun muassa keskusteluanalyttistä menetelmää. Kirjan ensimmäisen osan kaikki tutkimukset havainnollistavat erinomaisesti kieliopin lainalaisuuksien vuorovaikutuksellista syntyperää; aivan erityisesti Lauryn ja Helasvuon, Wangin ja Taon sekä Maschlerin tutkimukset toimivat mainioina esimerkeinä tästä prosessista.

Eloisaa kielioppia

Kirjan toinen osa käsittelee emergenttejä lauseita yhdistäviä rakenteita. Siinä osoitetaan, kuinka joustavasti ja luovasti kaavamaisiksi miellettyjä lauseopin rakenteita voidaan käyttää ja muokata aina sen mukaan, miten keskustelu kulloinkin etenee. Osan avaa Susanne Günthnerin saksan *wenn*-ehtolauseita tarkasteleva tutkimus. Günthner osoittaa, kuinka lauseessa ensin tuotetun *wenn*-(sivu)lauseen syntaktinen alistaisuus tai irrallisuus sitä seuraavasta (pää)lauseesta palvelee rakenteen roolia joko pidempiä sekvenssejä projisoivana yksikkönä tai itsenäisenä sosiaalisena toimintona. Günthner tarjoaa myös mielenkiintoisen katsauksen yhteisesti tuotetuista kompleksisista lauseista tilanteissa, joissa ensin puhuva

osapuoli projisoi *wenn*-lauseellaan täysin erilaista toimintalinjaa kuin minkä toinen osapuoli päälauseella lopulta tuottaa (vrt. Keevallik 2013: 11–13; Råman 2019: 33–36).

Toisen osan toisessa ja teoksen kahdeksannessa luvussa Leelo Keevallik tarkastelee viron rinnasteista *ja*-konjunktiota pilatesohjaajan käytössä. Tyypillisesti ohjaajan direktiivit ja ohjeet tuotetaan ilman eksplisiittistä rinnastusta, mutta silloin kun *ja*-konjunktiota käytetään, sen avulla jäsennetään pilatestunnin rakennetta ja synkronisoidaan oppilaiden kehollista toimintaa ohjaajan puheeseen. Keevallikin artikkeli tarjoaakin erinomaisen katsauksen kehollisen vuorovaikutuksen ja kieliopin yhteydestä.

Seuraava luku jatkaa kehollisen vuorovaikutuksen ja direktiivien tarkastelua. Jan Lindström, Camilla Lindholm, Inga-Lill Grahn ja Martina Huhtamäki tutkivat ruotsinkielisiä henkilökohtaisia kunto-ohjaustilanteita, joissa fysioterapeutti tai kunto-ohjaaja tuottaa niin sanottuja kaksiosaisia ohjausyksiköitä. Ohjausyksikön ensimmäisen osan muodostaa tyypillisesti imperatiivi- tai deklaratiivimuotoinen direktiivilause ja toisen osan *så/så att* -alkuinen selontekolause. Artikkel paneutuu myös siihen, miten direktiivin edellyttämä kehollinen toiminta (joko ohjaajan tuottama havainnollistus tai ohjattavan noudattava suoritus) suhteutuu tähän kaksiosaiseen ohjaukseen.

Nadine Proske ja Arnulf Deppermann perehtyvät artikkelissaan saksan kielen kompleksisiin lauseisiin, joissa ensimmäisen osan lauseesta muodostaa *das*-demonstratiivipronominin sisältävä päälause ja toisen osan alisteisella *dass*-konjunktiolla alkava komplementtilause (esim. *das hab ich nicht mitbekommen – dass es da so Youtubevideos gab* 'sitä en tiennyt – että sellaisia videoita on Youtubessa'). Kirjoittajat osoittavat, että kyseinen rakenne ei ole vain yhdistelmä lauseita, vaan myös yhdistelmä kahteen ajalliseen suuntaan viittaavia sosiaalisia

toimintoja. Rakenteen ensimmäinen osa toimii vastauksena edelliseen vuoroon, kun taas *dass*-komplementti sekä tarkentaa ensimmäisen lauseen referenttiä että projisoi tulevia vuoroja. Se, miten ja milloin *dass*-komplementtilause tuotetaan, on ajallisesti ja paikallisesti sidoksissa etenevään vuorovaikutukseen.

Toisen osan viimeisessä tutkimusartikkelissa Ioana-Maria Stoenica ja Simona Pekarek Doehler esittävät multimodaalisen analyysin ranskan relatiivilauseista. Artikkelissa osoitetaan, kuinka vastaanottajan verbaalinen tai ei-verbaalinen toiminta vaikuttaa siihen, kuinka puhujat tuottavat relatiivilauseita lisäyksinä alkuperäisiin vuoroihinsa (ks. myös Schegloff 1996). Jos vastaanottaja toiminnallaan osoittaa päälauseen sisältävän vuoron olevan ongelmallinen, puhuja voi tuottaa relatiivilauseen korjausvuorona. Jos vastaanottaja taas osoittaa toiminnallaan päälauseen ongelmattomaksi, relatiivilauseella voidaan tuottaa lisätietoa päälauseen referentistä. Tutkimus myös osoittaa, kuinka lisäyksenä tuotetut relatiivilauseet voivat ennaltaehkäistä vuorovaikutuksellisia ongelmia.

Teoksen toiseen osaan kootut tutkimukset tarjoavat kattavan kuvauksen siitä, kuinka löyhiä kieliopin säännöt kasvokkaisessa vuorovaikutuksessa ovat. Niin kutsutut kieliopilliset säännöt, jotka liittyvät esimerkiksi alisteisuuteen tai rinnasteisuuteen, eivät todellisuudessa määritä, kuinka kieltä käytetään sosiaalisten toimintojen rakentamiseen. Teoksen lukemisen jälkeen kielioppi näyttäytyikin sääntöjen sijaan pikemminkin vuorovaikutuksen resurssina. Tässä mielessä teos voisi tarjota mieluisaa vastapainoa esimerkiksi kiemuraiselta tuntuvia lauseopin sääntöjä pänttäävälle kielenopiskelijalle. Teos on erinomainen muistutus siitä, että kielioppi ei ole ylhäältä annettu ihmisen vuorovaikutusta ohjaava voima, joka täytyy ottaa haltuun ennen kuin kieltä voi käyttää. Kielen käyttöä ohjaa sosiaalinen

toiminta, ja usein monimutkaisilta ja kaavamaisilta tuntuvat säännöt ovat saaneet nykyiset muotonsa nimenomaan tukeakseen vuorovaikutusta.

Kieltä vai oppia?

Teoksen päättävät itseoikeutetusti Paul Hopperin jälkisanat, joissa tuodaan yhteen kaksi teoksen tutkimuksia yhdistävää punaista lankaa: ajallisuus ja dialogisuus. Hopperin mukaan vuorovaikutuksellisen kieliopin esiinnousu on yhteydessä laajempaan filosofiseen kehityskulkuun, jossa tarkastelun fokus on siirtynyt substansseista prosesseihin; sen sijaan, että pyrittäisiin tavoittamaan yleispäteviä universaaleja totuuksia, keskitytäänkin kuvaamaan muutoksia ja toimintaa, ilmiöitä, jotka ovat hahmotettavissa vain suhteessa aikaan. Hopper haastaa myös vahvasti ajatuksen siitä, että puhuja muotoilee mielessään valmiin lauseen ennen sen tuottamista. Se, minkälaisen muotoilun lause lopulta saa, riippuu puheen vastaanottajista – vuorovaikutuksen dialogisuudesta. Perinteisen strukturalistisen kieliopin näkökulmasta on helppo mieltää puhuttu kieli kaikkine epäsäännöllisyyksineen ja erilleen ajautuneine lauseenosineen poikkeukselliseksi tai jopa rappeutuneeksi variantiksi ideaalista kielestä. Kuten arvioitava teos hienosti huomauttaa, on kuitenkin syytä miettiä, kumpi tuli ensin: kieli vai sen säännöt? Eivätkö monimutkaiset lauseet, joissa sivulauseet liittyvät syntaktisen virheettömästi päälauseeseen, ole pikemminkin poikkeus kuin sääntö vuorovaikutuksessa?

Emergent syntax for conversation: Clausal patterns and the organization of action tarjoaa lukijalle paljon pohdittavaa kieliopillisten rakenteiden synnystä, käytöstä ja tulevaisuudestakin. Se esittää mielenkiintoisia mikrotason havaintoja niin yksittäisistä lauseopin ilmiöistä kuin kieliopista ja sen vuorovaikutuksellisesta merkityksestä laajemminkin.

JOONAS RÅMAN

etunimi.sukunimi@oulu.fi

Kirjoittaja on post doc -tutkija Oulun yliopiston Smart Communication -tutkimushankkeessa ja tarkastelee työssään opetustilanteita multimodaalista keskusteluanalyyysiä hyödyntäen.

Kirjallisuus

- AUER, PETER 2009: Online-syntax. Thoughts on the temporality of spoken language. – *Language Sciences* 31 (1) s. 1–13.
- HALLIDAY, M. A. K. 1994: *An introduction to functional grammar*. 2. painos. New York, NY: Oxford University Press.
- HOPPER, PAUL 1987: Emergent grammar. – J. Aske, N. Beery, L. Michaelis & H. Filip (toim.), *Papers of the 13th Annual Meeting, Berkeley Linguistic Society* s. 139–157.
- 1988: Emergent grammar and the a priori grammar postulate. – Deborah Tannen (toim.), *Linguistics in context* s. 117–134. Norwood, NJ: Ablex.
- 2011: Emergent grammar and temporality in interactional linguistics. – Peter-Auer & Stefan Pfänder (toim.), *Constructions. Emerging and emergent* s. 22–44. Berlin & Boston: De Gruyter.
- KEEVALLIK, LEELO 2013: The interdependence of bodily demonstrations and clausal syntax. – *Research on Language and Social Interaction* 46 (1) s. 1–21.
- RÅMAN, JOONAS 2019: Budo demonstrations as shared accomplishments. The modalities of guiding in the joint teaching of physical skills. – *Journal of Pragmatics* 150 s. 17–38.
- SCHEGLOFF, EMANUEL 1996: Turn organization. One intersection of grammar and interaction. – Elinor Ochs, Emanuel Schegloff & Sandra Thompson (toim.), *Interaction and grammar* s. 52–134. Cambridge: Cambridge University Press.
- THOMPSON, SANDRA 2002: “Object complements” and conversation. Towards a realistic account. – *Studies in Language* 26 (1) s. 125–163.

Standardisoinnin tutkimus pluralismin paineessa

Wendy Ayres-Bennett & John Bellamy (toim.): *The Cambridge handbook of language standardization*. Cambridge Handbooks in Language and Linguistics. Cambridge: Cambridge University Press. 816 s. ISBN 9781108559249.

Kansalliskielten standardien muodostuminen ja muutos ovat olleet kielen-tutkijoiden mielenkiinnon kohteena vuosikymmeniä, ellei jopa vuosisatoja (suomen kielen osalta ks. esim. Kolehmainen 2014). Erityisesti 1990-luvulta alkaen vahvistuneen kielellisen diversiteetin ja vähemmistökielten tutkimuksen myötä kuva standardikielen olemuksesta ja merkityksestä osana kielisuunnitte-

lua on moninaistunut, ja 2010-luvulla on ilmestynyt useita kokoelmia ja käsikirjoja, jotka käsittelevät standardisointia juuri vähemmistökielten näkökulmasta (esim. Austin & Sallabank toim. 2011; Lane, Costa & De Korne toim. 2017; Hinton, Huss & Roche toim. 2018). Wendy Ayres-Bennettin ja John Bellamyn toimittama käsikirja *The Cambridge handbook of language standardization* yhdistää valtakielten ja vähemmistökielten näkökulmia ja pyrkii luomaan kattavan yleiskuvan standardikielten ja standardisoinnin uusimmasta tutkimuksesta kokoamalla yhteen hengästyttävän joukon tapaustutkimuksia ja historiallis-teoreettisia katsauksia.